

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Salon työllisyysalue on huolissaan kehityksestä, jossa lainsäädäntömuutosten myötä vastuu vaikeimmin työllistyvien kuntalaisten palveluista ja rahoituksesta liukuu työvoimaviranomaisen eli kuntien hoidettavaksi. Esiitetty lakimuutos tulee väistämättä lisäämään työvoimapalvelujen työtaakkaa ja sen vaikutuksia on esityksessä vähätelty. Tilanne voidaan nähdä jatkumona muun muassa kuntien uudistetulle työttömyystukimaksujärjestelmälle, joka nosti huomattavasti maksuosuuksia, palkkatukityötä koskeville lakimuutoksille, jotka estivät työssäoloehdon täyttymisen ja kunnan maksulistalla pysymisen, sekä viimeisimpänä toimeentulouudistukselle, joka on tuonut työvoimapalveluiden vastuulle merkittävän määrän heikosti palveluun sitoutuvia asiakkaita. Työllisyysalueita ei ole kuultu riittävästi myöskään tässä kuntouttavan työtoiminnan palvelun korvaavan palvelun suunnittelussa. Esityksestä ilmenee, ettei työ- ja toimintakykyä edistävän palvelun vaihtoehdoksi ole tarkasteltu muita toteutustapoja. On nähtävissä, että esityksessä on menty hyvinvointialueen säästöt, eikä asiakkaan palvelutarve edellä.

Hyvinvointialueuudistuksessa kuntouttava työtoiminta siirrettiin hyvin keskeneräisellä valmistelulla alueille. Sen jälkeen toimintaa on supistettu. Esityksen keskeisissä ehdotuksissa todetaan: ”Kelan tilastojen mukaan kuntouttavan työtoiminnan perusteella maksettua työttömyysturvaa saaneiden määrä väheni vuodesta 2024 vuoteen 2025, mikä viittaa siihen, että hyvinvointialueet ovat jo tarkentaneet kuntouttavaan työtoimintaan pääsyn kriteerejä.” Uudistuksen jälkeen kuntouttavan työtoiminnan saatavuus on heikentynyt ja osallistujamäärät laskeneet. Esimerkiksi Salon työllisyysalueella oli keväällä 2023 noin 350 henkilöä toiminnassa, kun keväällä 2026 vastaava luku on noin 220 (-37 %, koko maa -35 %). Tässä välissä tapahtui myös reilumpi notkahdus. Samaan aikaan pitkäaikaistyöttömyys on noussut huimasti ja vaikeasti työllistyvien määrä on vain kasvanut.

Koska palveluun pääsy on heikentynyt, tiedetään että palvelun ulkopuolelle on jäänyt kohderyhmää, joka ei ole taustaselvitysten lukemissa mukana. Voidaan siis olettaa, että todellisuudessa asiakaskunta on isompi.

Kohderyhmän asiakkaat ovat merkittävältä osin työvoimaviranomaisen asiakkuudessa ja palvelussa. Kunta maksaa vaikeasti työllistyvän kuntalaisen työttömyystukea noin 400 euroa kuukaudessa eli noin 5000 euroa vuodessa. Esimerkiksi pienehkön Salon työllisyysalueen kunnat (alueella 62 712 asukasta) maksoivat vuonna 2025 työttömyystukimaksuja 7,6 miljoonaa euroa ja vuodelle 2026 ennuste näyttää nousevan jopa 8,5 miljoonaan euroon. Ylivoimaisesti suurin osa maksuista kertyy korkeimmassa maksuluokassa olevista vaikeasti työllistyvistä etuuden saajista. Tämä voidaan suhteuttaa esityksen 12,5 M€ säästöön.

Hallitusohjelman mukaisesti odotettiin aidosti kunnille palautettavaa uutta palvelua riittävän rahoituksen kera. Nyt saadaan asiakkaat palvelutarpeineen, mutta resurssit ja palvelukehitys jätetään työllisyysalueiden ja kuntien harteille jo valmiiksi vajaan valtion rahoituksen turvin.

Kuntouttavan työtoiminnan korvaavasta uudesta mallista puuttuu asiakasnäkökulma sekä kannustavuuden ja velvoittavuuden elementit. Näin ollen on ennakoitavissa, ettei uusi palvelu tule olemaan asiakasta motivoiva, mikäli sen sisältöihin ei kiinnitetä aivan erityistä huomiota ja se tuota osallistujalle merkittävää lisäarvoa. Uutta palvelua ei katsota työttömyysturvalain mukaiseksi työllistymistä edistäväksi palveluksi, joten osallistujalla ei ole oikeutta 9 euron päivittäiseen kulukorvaukseen kuten nykyisessä kuntouttavassa työtoiminnassa tai muissa työllistymistä edistävissä palveluissa. Asiakkaalle tämä korvaus on ollut tärkeä kannustin osallistua palveluun huomioiden, että iso osa kohderyhmästä on hyvin vähävaraista. Esityksessä oletetaan, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista 90 % tulee siirtymään suoraan uuteen palveluun ja 10 % työvoimapalveluihin. Tilanne saattaa kuitenkin olla päin vastainen.

Lisäksi on huomioitava palvelujärjestelmän epäsuhta: TE-palveluihin osallistuminen on velvoittavaa ja siihen liittyy sanktiomenettelyä etuuksiin, kun taas sosiaalipalveluihin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, vaikka kohderyhmän haasteet ja vaikeus sitoutua palveluihin ovat usein merkittäviä ja hankaloittavat työllistymistä. Vaikka kuntouttava työtoiminta palveluna on osin vanhentunut, sen velvoittavuudella on ollut myönteisiäkin vaikutuksia asiakkaiden kannalta. Sen avulla pitkään työttömänä olleita, syrjäytymisvaarassa olevia tai jo syrjäytyneitä henkilöitä on voitu tukea kiinnittymään yhteiskuntaan.

Työvoimapalvelujen tehtävänä on varmistaa, että työttömälle työnhakijalle osoitetaan palvelu, joka tarkoituksenmukaisesti edistää hänen työmarkkinavalmiuksiaan ja työllistymistään. Esitys on kuitenkin johtamassa siihen, että kunnat kehittävät TE-palveluja myös sellaisten asiakkaiden tarpeisiin, jotka kuuluisivat ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin. Käytännössä esimerkiksi uravalmennusta ja kuntien työllistymistä tukevaa palvelua työpajoilla voidaan muotoilla tähän tarpeeseen. Tämä lisää kuntien kustannuksia, mutta vaikutusta ei ole huomioitu esityksessä.

Vaikean työllisyystilanteen aikana pitkäaikaistyöttömyys kasvaa ja kunnan kustannukset kuten työttömyystukimaksut karkaavat käsistä. Kuntien vaikutusmahdollisuudet ovat kuitenkin heikot. Työvoimaviranomaisen kannalta kannatettavaa olisi ollut palvelun siirto uutena palveluna, mutta esityksessä palvelu on jäämässä hyvinvointialueen hoidettavaksi. Tilanne on ristiriitainen, koska työvoimaviranomaisella ei ole tosiasiallista vaikutusvaltaa, vaikka kyse on TE-palveluiden työttömyysetuutta saavista asiakkaista. Mikäli tämä esitys etenee, on tarpeen tarkastella työvoimapalveluiden asiakkuuden ja työttömyysetuuden edellytyksiä uudestaan.

Valmistelutekstissä todetaan, että STM on teettänyt hyvinvointialueille vuonna 2025 kyselyn, jonka mukaan 10 % kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista olisi työkykyisiä tai valmiita siirtymään työvoimapalveluihin. Olisi perusteltua nähdä työllisyysalueille suunnattu vastaava kysely, jossa arvioitaisiin kuinka suuri osa kaikista työnhakijoista olisi todellisuudessa ensisijaisesti sote-palveluja tarvitsevia. Sen jälkeen tarkasteltaisiin mahdollisuutta siirtää tämä kohderyhmä pois työvoimaviranomaisen vastuulta ja kunnan työttömyystukimaksuista, jolloin resurssia vapautuisi lähempänä työmarkkinoita oleviin asiakkaisiin.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

Mannervesi Mika
Salon kaupunki

Virta Minna
Salon kaupunki - Salon työllisyysalue